

Gevarieerd beroepsperspectief maakt het leraarschap aantrekkelijk

Author(s)

Snoek, Marco

Publication date

2020

Document Version

Final published version

Published in

Van 12 tot 18

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Snoek, M. (2020). Gevarieerd beroepsperspectief maakt het leraarschap aantrekkelijk. *Van 12 tot 18*, 30(5), 42-44.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Gevarieerd beroeps- perspectief maakt het leraarschap aantrekkelijk

Toen in maart scholen hun deuren grotendeels sloten vanwege het coronavirus pakten leraren massaal hun verantwoordelijkheid en gooiden ze hun onderwijs om naar online vormen van instructie en begeleiding. Die radicale omslag in een week tijd zegt boekdelen over de passie, betrokkenheid en verantwoordelijkheid die leraren voelen voor hun leerlingen.

DOOR MARCO SNOEK

Deze blik van passie en betrokkenheid is prachtig, maar tegelijk mogen we die niet als vanzelfsprekend aan-nemen. Leraren starten na afronding van de lerarenopleiding enthousiast en ambitieus in hun baan als leraar, maar om die passie en betrokkenheid ook na 10, 20 of 30 jaar nog vast te houden is meer nodig dan een goede lerarenopleiding. Niet alleen zelfvertrouwen dat je een goede leraar kunt zijn, het gevoel dat je van betekenis kunt zijn voor leerlingen en een prettige werkomgeving maken dat je plezier houdt in je werk. Maar ook het feit dat er sprake is van variatie in je werkzaamheden, je je werk als uitdagend ervaart en je het gevoel hebt dat je kunt groeien en dat die groei ook erkend en gezien wordt, dragen bij aan werkplezier en passie.

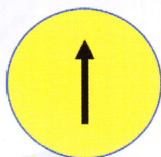
Daarmee is een belangrijke vraag voor leraren en hun leidinggevers hoe voorkomen kan worden dat leraren in een sleur terecht komen, of hun ambitie niet kwijt kunnen in hun dagelijks werk. Daarvoor is het nodig om het beroep van leraar als een loopbaan te zien waarin je jezelf een leven lang kunt ontwikkelen. Het denken in termen van loopbanen is echter niet vanzelfsprekend in het onderwijs. De structuur van het beroep gaat immers uit van een vrij statisch beeld: na de lerarenopleiding moet je klaar zijn om de verantwoordelijkheden

van het leraarschap op je te nemen en heb je vanaf dag 1 ruwweg dezelfde verantwoordelijkheden als een leraar die al 30 jaar in het vak zit. Hoewel er steeds meer aandacht is voor de groei die startende leraren in de eerste drie jaar van hun leraarschap nog doormaken in het opbouwen van routine en ervaring, zijn er weinig concrete beelden hoe de rest van het (40-jarige) werkzame leven van een leraar er uitziet. Dat gebrek aan een duidelijk loopbaanperspectief is voor zo'n 50% van de leerlingen in havo, mbo en vwo reden om niet voor een lerarenopleiding te kiezen.

De loopbaanperspectieven die er zijn, zijn veelal eenzijdig: van leraar naar teamleider, schoolleider en eventueel zelfs bestuurder. Dat sluit aan bij het traditionele beeld van carrière: een groei in termen van salaris, leidinggevende verantwoordelijkheid en status. Dat roept de vraag op of dat het enige serieuze loopbaanperspectief is voor de leraar, of dat er meer mogelijkheden zijn.

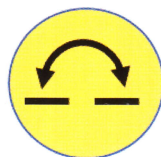
In een recent rapport van de Europese Commissie over loopbaanmogelijkheden voor leraren¹ worden op basis van een uitwisseling tussen verschillende landen zes mogelijke vormen van loopbaanontwikkeling onderscheiden.

Hiërarchisch

Deze loopbaanmogelijkheid heeft betrekking op doorgroei naar hogere hiërarchische posities: van leraar naar team- of afdelingsleider naar schoolleider naar bestuurder

Overstappen tussen contexten

Leraren kunnen ook switchen tussen scholen en schoolsoorten, bijvoorbeeld van po naar vo of van vo naar mbo, en weer terug. Of ze kunnen hun werkdomein verbreden door een tweede bevoegdheid (bv. voor een ander vak) te behalen. Dit is de kern van het advies van de Onderwijsraad.

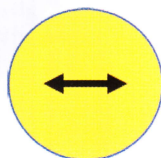
Groei in bekwaamheid

Deze loopbaanmogelijkheid heeft betrekking het steeds beter worden in het beroep. Dit is weer-spiegeld in de loopbaanmodellen van Slowakije en Polen en ook in de Nederlandse functiemix.

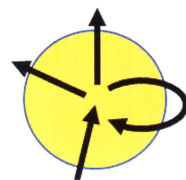
Reikwijdte

Een loopbaanpad kan ook betrekking hebben op het vergroten (of verkleinen) van de reikwijdte van het handelen (de kern van het Finse model). Leraren kunnen gedurende hun loopbaan acteren op verschillende niveaus: binnen het eigen team, binnen de school, op lokaal/regionaal niveau, op landelijk niveau (bijv. binnen een beroepsgroep of vakvereniging, of als leraar-ambtenaar of lid van een curriculum.nu werkgroep) of mogelijk zelfs op internationaal niveau.

Horizontale groei in rollen

Leraren kunnen ook een loopbaanpad bewandelen waarbij ze groeien door naast het leraarschap andere taken en rollen op zich te nemen zoals taalcoördinator, schoolopleider, GMR-lid, coach van startende leraren, leraar-onderzoeker, etc. Deze mogelijkheid wordt benadrukt in het Beroepsbeeld voor de Leraar.

Open en hybride

Tenslotte hoeven loopbaanpaden zich niet te beperken tot de school en het educatieve domein. Leraarschap is te combineren met rollen in andere werkvelden. Dit kan gelijktijdig met het leraarschap (hybride loopbanen), of door het onderwijs een tijdje te verlaten en er later weer in terug te komen (circulaire loopbanen).

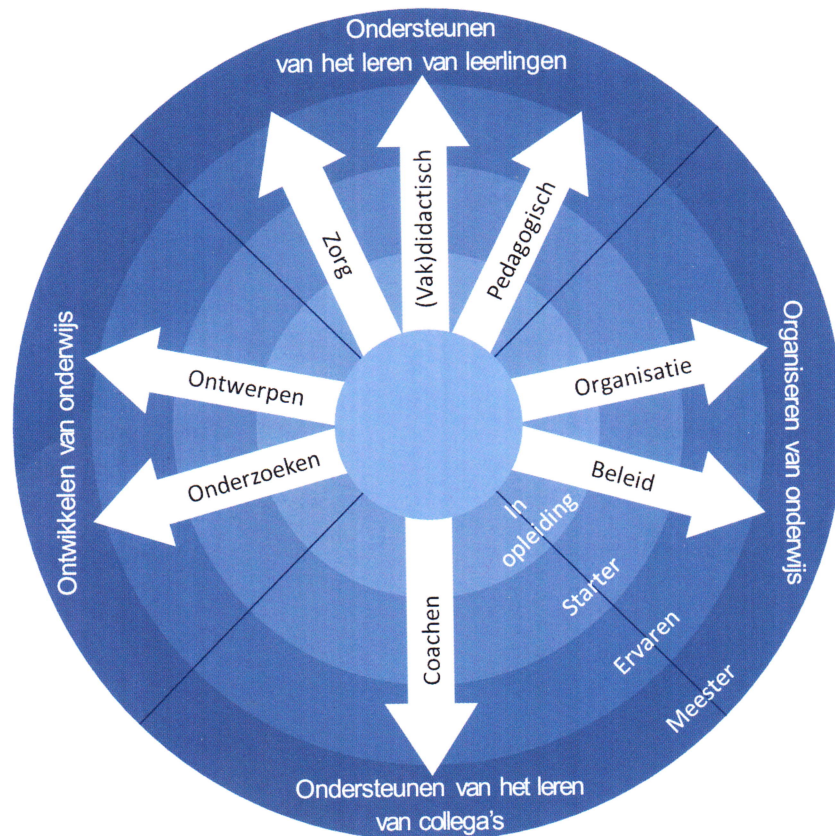
De bovenstaande symbolen schetsen een variëteit aan mogelijkheden die er zijn binnen het beroep van leraar. Die mogelijkheden bieden ruimte voor individuele keuzes en maatwerk, afhankelijk van ambities en interesses van leraren: leraren die vooral hun energie en voldoening halen uit het werken met

anders nodig om met passie en bevoogenheid te blijven werken. Het gaat dus niet alleen maar om loopbaanmogelijkheden die de klas úit voeren, maar nadrukkelijk ook om mogelijkheden waarin ontwikkeling van leraarschap in de klas en in directe interactie met leerlingen gestimuleerd en erkend wordt.

De loopbaanperspectieven die er zijn, zijn veelal eenzijdig: van leraar naar teamleider, schoolleider en eventueel zelfs bestuurder.

leerlingen, of juist uit het bijdragen aan onderwijsontwikkeling of schoolontwikkeling, die meer onderzoekend met hun eigen les- en schoolpraktijk bezig willen zijn, of die hun expertise in het stimuleren van leerprocessen bij leerlingen willen delen met collega's. Geen leraar is hetzelfde en iedere leraar heeft iets

Maar die verschillende mogelijkheden zijn vaak niet expliciet zichtbaar tijdens de lerarenopleiding en in scholen. Toch zijn ze alle zes realiteit en bij elke route zijn voorbeelden te geven van leraren die zich langs die lijn ontwikkeld hebben. Veel leraren zijn zich echter nauwelijks bewust van de mogelijkheden die er zijn binnen of buiten hun school. Het zichtbaar maken van die mogelijkheden is daarom een eerste belangrijke stap om loopbaanontwikkeling van leraren te ondersteunen. Het Beroepsbeeld voor de Leraar dat in 2017 ontwikkeld is², heeft op veel plekken bijgedragen aan het meer zichtbaar maken van een aantal van die zes loopbaanmogelijkheden en biedt handvatten om binnen scholen daar het gesprek over te voeren. Het maakt zichtbaar dat leraren zich enerzijds kunnen ontwikkelen door een groei van leraar-in-opleiding, naar starter, ervaren leraar en 'meester' in hun vak. Maar ook dat leraren zich kunnen ontwikkelen door hun focus op het ondersteunen van het leren van leerlingen kunnen verrijken en verbreden met rollen op het

terrein van het ontwikkelen van onderwijs, het organiseren van onderwijs en het ondersteunen van het leren van collega's.

Daarmee biedt het beroepsbeeld een breed perspectief op het beroep van leraar en een gemeenschappelijke taal voor leraren en leidinggevendenden om daar het gesprek over te voeren. Voor leraren kan het beroepsbeeld gebruikt worden als een landkaart waarop ze kunnen navigeren. Dat biedt de mogelijkheid om stil te staan bij hun eigen ambities en loopbaan: *Waar sta ik nu, waar zou ik over 5 jaar willen staan en welke stappen kan ik daartoe zetten?* Voor schoolleiders biedt het handvatten om stil te staan bij de vraag hoe loopbaanbeleid opgenomen kan worden in het HR-beleid van de school: *Hoe kunnen leraren binnen onze school gedurende langere tijd met energie en bevoegdheid blijven werken, welke mogelijkheden biedt de school en de omgeving daarvoor en welke ondersteuning kan daarvoor georganiseerd worden?*

Daarbij kan het helpen als leraren en schoolleiders meer zicht hebben op kennis over de professionele ontwikkeling en loopbaanontwikkeling van leraren. In februari verscheen bij Didactief/Ten Brink Uitgevers een drieluik *Leraar: een Professie met Perspectief*¹ waarin 60 auteurs een overzicht geven van wat er reeds bekend is ten aanzien van (loopbaan)ontwikkeling van leraren en van de condities die dat vraagt binnen scholen. De drie boeken bieden naast het beroepsbeeld een handvat voor leraren en schoolleiders om passie en betrokkenheid van leraren bij het

leren van leerlingen niet te laten afhangen van toevalligheid of een tijdelijke crisis, maar om daar structureel stappen in te zetten en condities voor te creëren. ●

► **Marco Snoek is lector Leren & Innoveren bij het Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding van de Hogeschool van Amsterdam.**

- 1 <https://www.hva.nl/kc-onderwijs-opvoeding/gedeelde-content/nieuws/nieuwsberichten/2019/07/europese-perspectieven-op-loopbanen-voor-leraren.html>
- 2 Zie www.beroepsbeeldvoordeleraar.nl
- 3 De boeken zijn gratis online beschikbaar via www.beroepsbeeldvoordeleraar.nl/drieluik.